

LESŁAW DANIEL CHRUPCAŁA, *The Kingdom of God. A Bibliography of 20th Century Research*, Franciscan Printing Press, Jerusalem 2007, XLIV i 873 s. (Studium Biblicum Franciscanum. Analecta, 69)

Powszechna możliwość dostępu do Internetu nie jest automatyczną gwarancją pewności zdobycia np. wartościowej bibliografii naukowej do precyzyjnych poszukiwań. Myśl tę podkreśla przedmiot obecnej recenzji. Autor prezentowanego zbioru bibliograficznego zna dobrze pole poszukiwawcze dotyczące zagadnienia królestwa Bożego, gdyż po części tego dotyczyła jego praca doktorska obroniona w Rzymie w 1993 roku.

Zaprezentowana w obecnym zbiorze bibliografia jest zorganizowanym świadectwem prac dotyczących królestwa Bożego inspirującego tematycznie chrześcijańską myśl teologiczną w XX wieku. Ze względu na ich wartość, zostały dołączone wybrane dzieła z XIX wieku, a w ramach aktualizacji są też wymienione dzieła, które ukazały się do 2006 roku. I jest to tytułowa kategoria, która wyznacza konkretne ramy czasowe przedstawianej bibliografii dotyczącej królestwa Bożego. Zorganizowana w 12 rozdziałów została poprzedzona okolicznościowym wstępem i listą skrótów. Po rozdziałach tematycznych znajdujemy indeks referencji biblijnych Nowego Testamentu (s. 753–760), indeks tematyczny (s. 761–767) i autorski (s. 768–873). Precyzyjniej, panorama bibliografii obejmuje: (I) *Festschriften* i zebrane eseje; (II) Wprowadzenia; (III) Stary Testament; (IV) Nowy Testament; (V) Przypowieści; (VI) Wybrane passusy; (VII) Królestwo i królowanie Jezusa; (VIII) Królestwo i Kościół; (IX) Królestwo kapłańskie; (X) Nauka Lutra o dwóch Królestwach; (XI) Królestwo Milenarystyczne; (XII) Tematy biblijne i teologiczne. Zaznaczyć należy, że w sposób intencjonalny dzieło to poświęcone jest pracom związanym z Nowym Testamentem, choć nie brakuje rozdziału poświęconego tematycznej obecności królestwa Bożego w Starym Testamencie, w literaturze rabinistycznej i z Qumran, w Ewangelii Tomasza i papirusach z Oksyrynchos. Tak zorganizowany zbiór zawiera 10369 opisów bibliograficznych. Jest to cenne źródło tak do ścisłych poszukiwań egzegetycznych poszczególnych perykop (tutaj szczególnie s. 200–392), jak i do egzegezy historycznej (szczególnie s. 25–61 i 393–455) oraz poszukiwań teologicznych (szczególnie s. 456–752). Zebrana bibliografia przedstawia poszukiwania w wielu językach, w tym również w języku polskim. Dla ułatwienia dotarcia do najnowszych dzieł, bibliografia, poza pierwszym rozdziałem posiadającym porządek alfabetyczny, kieruje się porządkiem chronologicznym. Dodatkowym atutem jest podanie w nawiasach kwadratowych abstraktów prezentowanych pozycji w specjalistycznych czasopismach biblistycznych, recenzji, można też odnaleźć spisy treści dzieł ze wskazanymi stronami dla ułatwienia orientacji w zawartości tematycznej. Nie bez znaczenia jest też zawarty przy niektórych wpisach adres strony internetowej, gdzie można odnaleźć albo abstrakt, albo całość

dzieła. W opisach zawarte są wskazówki dotyczące różnych wydań oraz ewentualnych tłumaczeń. Przy szczegółowych poszukiwaniach pomocnymi okazuje się 350 podtytułów tematycznych składających się na wcześniej wspomniane rozdziały.

Nie ulega wątpliwości, że każdy zbiór bibliografii o tyle jest cenny, o ile zawiera najbardziej aktualne dane. Autor zadbał również i o to. Na stronie internetowej <http://198.62.75.4/www1/ofm/sbf/edit/Kingdom/KingdomUpdate.pdf> odnaleźć można aktualizacje, począwszy od 5 lipca 2007 (tuż po publikacji) aż do dnia dzisiejszego, z precyzyjnym wskazaniem dnia ostatniej aktualizacji. Na tej stronie doszukamy się nie tylko najnowszych publikacji, ale również i tych, które nie zostały ujęte w zbiorze drukowanym. Jest to oznaka solidności w pewnym sensie dwuczęściowego już dzieła: drukowanego i elektronicznego. Wracając do pierwszej myśli tej recenzji, otrzymujemy owoc rzetelnych poszukiwań bibliograficznych, które mogą stać się podstawą wartościowych ogólnych i szczegółowych badań.

Kraków

ROMAN MAZUR SDB